

УДК: 784.087.68:316.7"195/20"(477)(045)

DOI: 10.31318/2414-052X.1(70).2026.362633

МИКОЛА ПУЧКО-КОЛЕСНИК

ORCID iD: 0009-0005-1151-5274

аспірант кафедри теорії та історії культури

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського

(Київ, Україна)

puchko-kolesnik@ukr.net

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ**УКРАЇНСЬКОГО ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА****ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ**

Розглянуто комплекс соціокультурних чинників розвитку українського хорового мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ століть. Охарактеризовано хорове мистецтво як цілісний культурний феномен, у якому поєднуються художньо-естетичні, ідеологічні та комунікативні функції, що формуються під впливом суспільно-історичних процесів. Зазначено, що соціокультурне середовище визначає не лише умови функціонування хорової творчості, а і її стильові, жанрові та ціннісні характеристики. Простежено еволюцію українського хорового мистецтва в контексті ключових історичних етапів: післявоєнного періоду, коли хорове виконавство було інтегроване у систему державної культурної політики та виконувало ідеологічну функцію; доби «відлиги», що відкрила можливості для часткової лібералізації мистецького процесу та активізації національно орієнтованих тенденцій; періоду 1960–1970-х років, який характеризується інтенсивним оновленням музичної мови, формуванням неофольклористичних і неоміфологічних концепцій, а також співіснуванням традиційної та експериментальної стильових парадигм. Приділено увагу соціокультурним трансформаціям кінця ХХ століття, пов'язаним із набуттям Україною незалежності, що спричинило зміну ціннісних орієнтирів, відродження духовно-сакральної тематики та активізацію творчих пошуків у хоровому мистецтві України. Зазначено, що важливу роль у сучасному розвитку хорової культури відіграють фестивально-конкурсні практики та система професійної музичної освіти. З'ясовано, що українське хорове мистецтво другої половини ХХ – початку ХХІ століть постає як динамічна стильова система, яка чуйно реагує на соціокультурні зміни і у якій взаємодіють традиція та інновація в естетико-стильових межах неостильової парадигми композиторської творчості (неофольклоризм, неоромантизм, нова сакральність), забезпечуючи безперервність культурної спадщини та формування національної ідентичності в умовах глобальних змін.

Ключові слова: українська хорова культура, українське хорове мистецтво, хорове виконавство, національна ідентичність, соціокультурний контекст, соціокультурні чинники, неостильова парадигма, неофольклоризм, камернізація, лірізація, жанрово-стильові орієнтири.

Постановка проблеми... Розвиток українського хорового мистецтва у другій половині ХХ – початку ХХІ століть відбувався в умовах складних

соціокультурних трансформацій, що значно впливали на формування жанрово-стильових орієнтирів даної галузі композиторської творчості та виконавської практики. Хорова музика виступила не лише специфічним типом художньої творчості, а й важливим засобом формування культурної ідентичності та однією з провідних форм збереження і трансляції національної культурної спадщини. У цей історичний період здійснювався суттєвий ідеологічний, політичний та етнокультурний вплив на різні аспекти формування національно-стильових засад української хорової творчості. Проте системна єдність соціокультурних чинників, що зумовлювали специфіку функціонування хорового мистецтва у суспільстві та особливості розвитку жанрово-стильової парадигми хорового репертуару у цей період, залишається недостатньо вивченою та визначає актуальність даного дослідження.

Особливого значення у даному контексті набуває роль соціокультурного фактору у формуванні ціннісних позицій українського хорового мистецтва зазначеного періоду, які знаходили художнього втілення у його стильовій та жанровій специфіці, формуючи динамічний простір композиторської і виконавської творчості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... У сучасному мистецтвознавчому та культурологічному дискурсі хорове мистецтво України ХХ – початку ХХІ століть розглядається як багатоаспектний культурний феномен, що зумовило появу різноманітних науково-методологічних підходів до його вивчення та визначило широке проблемне коло дослідницької тематики, зокрема й у контексті соціокультурного виміру національної хорової традиції. Означений вимір презентований у працях вітчизняних культурологів і музикознавців, які досліджують різноманітні аспекти українського хорового мистецтва як системного явища з позицій:

- соціокультурної обумовленості (Бермес, 2013);
- ідеологічності чинників хорового мистецтва (Мочернюк, 2023);
- неостильової парадигми композиторської творчості (Бондар, 2019;

Гречуха, 2007);

- аксіосфери хорової творчості в історичному контексті (Садовенко, 2019, 2022);
- специфіки професійної та аматорської творчої діяльності (Сіненко, 2020; Сіраш, 2024);
- професійних засад творчості диригента-хормейстера (Пучко-Колесник, 2020);
- принципів формування хорового репертуару (Кречко, 2017);
- жанрових пріоритетів у композиторській творчості (Торба, 2002) тощо.

Водночас проблема взаємообумовленості стильової парадигматики хорового мистецтва України другої половини ХХ – початку ХХІ століть та його соціокультурних параметрів залишається недостатньо розробленою у вітчизняній культурології й потребує подальшого комплексного осмислення в умовах сучасних наукових трансформацій.

Мета статті полягає у комплексному дослідженні соціокультурних чинників, що вплинули на розвиток українського хорового мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ століть з виявленням закономірностей трансформації його стильових і функціональних характеристик в контексті суспільно-історичних змін.

Відповідно до поставленої мети було визначено **завдання дослідження:**

- 1) проаналізувати історико-культурні умови розвитку українського хорового мистецтва другої половини ХХ – початку ХХІ століття;
- 2) визначити ключові соціокультурні чинники, що впливали на його функціонування у суспільстві;
- 3) охарактеризувати зміни у стильових особливостях хорової творчості в означений період.

Виклад основного матеріалу дослідження... Специфічна особливість хорового мистецтва полягає у його здатності музично-художнього осмислення життєвої реальності у її соціальному та культурному вимірах, що зумовлює його функціональну значущість у системі духовно-ціннісних орієнтацій суспільства. У цьому контексті вирішальну роль відіграє соціокультурне середовище, у межах

якого формується і розвивається хорова творчість, оскільки саме воно визначає умови її функціонування, механізми сприйняття та інтерпретації, а також формує критерії художньої оцінки. Соціокультурний контекст, будучи носієм певних ціннісних, світоглядних, комунікативних нормативів, формує стильові параметри хорової культури, впливаючи на її ідейно-тематичний та музично-стильовий профіль, естетико-комунікативні принципи композиторської та виконавської творчості — адже мистецтво формується в суспільстві подібно до того, як перлина виникає в мушлі, при цьому значення має не лише сама «перлина», але й «мушля» — тобто той соціальний контекст, із якого вона постає (Caudwell, 1973). Таке метафоричне визначення підкреслює важливість дослідження не лише самого мистецького явища, але й того комплексу соціально-історичних чинників, що зумовили його появу та надають можливостей більш глибоко розуміння його природи.

У відповідності до зазначених позицій у сучасних наукових дослідженнях явище української хорової культури все частіше розглядається у соціальному вимірі з акцентом на його духовно-ціннісні орієнтири (Бермес, 2013; Кречко, 2017; Мочернюк, 2023; Садовенко, 2022) та концептуалізується як «опредметнена сутність людини» (Андрущенко, 2022). Даний підхід актуалізує звернення культурознавчого дискурсу до міждисциплінарних методологічних стратегій, що виступають ефективним засобом вивчення соціально-культурного ландшафту як складної багат шарової системи, у якій здійснюється безперервний процес семіозису — виробництво, трансляція та інтерпретація смислів (Андрущенко, 2022; Литвин, 2019).

Українське хорове мистецтво, будучи специфічною інтегративною формою музично-творчої практики та культурної традиції, об'єднує музично-естетичні, виконавсько-технологічні та комунікативні складові художнього процесу, виступаючи своєрідним маркером ціннісних та естетичних ідеалів суспільства. Вивчення його у культурологічному контексті передбачає аналіз не лише жанрово-стильового комплексу даної галузі музичної культури, а й тих соціокультурних смислів, що формують її змістове наповнення та музично-комунікативну концепцію.

Після Другої світової війни хорове мистецтво України стало невід'ємною частиною державної культурної політики. Вперше в історії країни розвиток хорового виконавства було включено до стратегічних напрямів державного культурного регулювання та забезпечено фінансовою підтримкою, що створювало умови для формування професійних хорових колективів і підвищення виконавської майстерності. Соціально-політична атмосфера післявоєнного періоду формувала особливу функціональну спрямованість хорового мистецтва, перетворюючи великі державні хори на інструмент офіційного ідеологічного дискурсу. Державні та партійні інституції визначали тематику, жанрову спрямованість і стиль виконання, що сприяло формуванню специфічного музично-хорового стилю, здатного передавати ідеологічні меседжі широкій аудиторії. Водночас хорове мистецтво виконувало роль соціального регулятора, підтримуючи відчуття національної єдності, мобілізуючи населення на участь у колективних культурних практиках і формуючи у слухачів позитивне ставлення до державних цінностей.

Репертуар професійних хорових колективів того часу був надзвичайно різноманітним і водночас функціонально зорієнтованим: він включав як агітаційні твори, так і масові пісні, в яких поряд із традиційними фольклорними мотивами відтворювалися теми суспільно-колективних ідеалів, цінностей та інтернаціоналізму. Соціокультурний контекст визначав не лише тематику, а й форму виконавства: масові хори, широке залучення аматорських колективів і організація концертів на відкритих майданчиках сприяли формуванню нової колективної культурної практики, що поєднувала естетико-стильові, соціальні та ідеологічні функції. Таким чином, хорове мистецтво післявоєнного періоду не лише відображало актуальні соціокультурні процеси, а й активно брало участь у їх конструюванні, стаючи важливим інструментом формування масової свідомості та культурної ідентичності.

Доба «хрущовської відлиги» увійшла в історію як спроба часткової демократизації радянського суспільства, що супроводжувався помірною лібералізацією культурної та інтелектуальної сфери. В умовах деякого

пом'якшення тоталітарного режиму формується явище «шістдесятництва» як ідейний рух творчої молоді, що розповсюдився у мистецтві, філософії, науці, публіцистиці та становив опозицію існуючому державному ідеологічному режиму. У цих умовах мистецька сфера функціонувала як інструмент ідеологічного регулювання, де процеси реабілітації сприяли поступовому переосмисленню радянського культурного канону та конструюванню національної культурної ідентичності, на основі яких зароджувалися концептуальні основи національно орієнтованої української культури середини ХХ століття (синтез традиційних фольклорних та модерністських практик із новими соціально-політичними ідеями).

Розвиток української хорової культури другої половини ХХ століття постає як один із ключових осередків трансформації духовно-ціннісних структур суспільства. У 1960–1970-х роках, на тлі «хрущовської відлиги», в культурному просторі розгортається процес критичного дистанціювання від тоталітарного радянського культурного канону, що десятиліттями визначав стильові параметри музичного мислення та хорового стилю. Саме в цей період формується потреба у відродженні приглушених духовних основ, рефлексії над історичною пам'яттю та пошуку власної національної ідентичності, яка нормативно не вписувалася в офіційні ідеологічні рамки.

У 1960–1970-ті роки українське хорове мистецтво «вступило» в етап інтенсивних ціннісних та естетичних трансформацій, пов'язаних із переглядом традиційних мистецьких парадигм та оновленням концептуальних засад творчої діяльності. Починаючи з 1960-х років в Україні послідовно формується мережа середніх спеціальних навчальних закладів — музичних училищ, у структурі яких запроваджуються обов'язкові хорові відділення, орієнтовані на фахову підготовку диригентів-хормейстерів. Активізація діяльності професійних мистецьких інституцій, участь хорових колективів у фестивалях та інших культурних заходах у поєднанні з розширенням системи музичної освіти істотно вплинули на динаміку становлення та функціонування хорового мистецтва.

Керівники провідних українських хорових колективів у зазначений період

опинилися у полі напруження між протилежними тенденціями. З одного боку, вони були змушені враховувати жорстко регламентовану репертуарну політику та підпорядковуватися ідеологічному тиску офіційних структур. З іншого — вони прагнули розширити художні межі хорового виконавства, звертаючись до релігійно-сакральних витоків вітчизняної хорової традиції, зокрема церковного співу та партесного багатоголосся, а також до здобутків західноєвропейської хорової культури й новітніх проявів сучасної музичної мови. Ці процеси набували особливої ваги в контексті інноваційних трансформацій, що відбувалися в художньому житті України. Як зазначають сучасні дослідники, «... якщо не кожен хормейстер, то принаймні провідні діячі — особливо керівники таких знакових колективів, як капела “Думка” та інші — ставали ініціаторами й носіями тих інновацій, які змінювали характер взаємодії між реципієнтами-слухачами та формували новий простір художніх комунікацій» (Кречко, 2017, с. 285).

Музикознавці відзначають, що цей період розвитку українського музичного мистецтва ознаменувався оновленням музичної мови, індивідуалізацією творчих втілень у жанрово-стильовому вираженні (Сюта, 2006). Дійсно, з 1960-років українська композиторська творчість характеризується активним розширенням виразних можливостей музичної мови, прагненням до освоєння нових композиційних форм, вдосконаленням професійних засад хорового виконавства. В результаті українська хорова творчість пережила один із найдинамічніших етапів свого розвитку. Вихід за межі культурної ізоляції українського хорового мистецтва сприяли розширенню його ідейних та стильових горизонтів, що зумовило формування музично-творчого середовища, в якому співіснували різні системи художньо-світоглядних координат.

З одного боку, значну роль продовжували відігравати представники старшого покоління композиторів — Б. Лятошинський, Л. Ревуцький, К. Данькевич, О. Штогаренко та інші, які «спирались» на стійкі національні традиції та сформували фундамент українського хорового мистецтва. З іншого

боку, на початку 1960-х років заявило про себе покоління молодих авторів (Л. Дичко, В. Сильвестров, Л. Грабовський, В. Бібік, В. Губаренко, І. Карабиць, М. Скорик, Ю. Іщенко та інші), чия творча діяльність розвивалася в умовах соціальної та культурної модернізації. Для цього напряму композиторської творчості характерним було стрімке освоєння нових естетичних орієнтирів, знайомство з творчістю представників західноєвропейського музичного авангарду і новітніми композиційними техніками та впровадження інноваційних художніх стратегій.

Характерна для аналізованого періоду складність і суперечливість розвитку хорового мистецтва в Україні була зумовлена співіснуванням двох художніх напрямів, що відрізнялися за своїм інституційним статусом. Перший, що умовно визначався як традиційний, функціонував у рамках офіційної культурної політики і знаходив регулярного відображення у спеціалізованих виданнях та засобах масової інформації. Другий, інноваційний, орієнтований на творчий експеримент, існував у напівлегальному дискурсивному полі, яке супроводжувалося суперечним сприйняттям, критичною напруженістю, а часом і прямим неприйняттям.

Лібералізація культурної політики сприяла формуванню «нової фольклорної хвилі» як специфічного напрямку композиторської творчості, оснований на поглибленому зверненні до народної музичної спадщини як першоджерела художнього мислення, що зумовило розуміння фольклоризму не лише як стилістичної категорії, а й як методичний інструмент дослідження української ментальності та духовності, що дозволяє виявити глибинні культурні смисли та механізми самоідентифікації. Вельми показовим у цьому плані є сучасний науковий погляд на феномен неофольклоризму в українській культурі радянської доби: С. Садовенко (2019) зазначає, що радянський культурний хронотоп — як форма організації культурного досвіду, що інтегрує тимчасові та просторові характеристики буття — відтворює фундаментальні структури аксіосфери та семіосфери міфопоетичної народної культури. Під аксіосферою в даному контексті мається на увазі сукупність стійких ціннісних координат, що

визначають світоглядні та поведінкові моделі спільноти; семіосфера являє собою простір побутування смислів та знакових систем, що формують культурну комунікацію та забезпечують передачу традицій.

Саме завдяки такій багатовекторності неофольклоризм набуває в українській хорovій музиці значення не просто стильової течії, а важливого культурного явища, що синтезує традиційні архетипи з модерними художніми пошуками. Невипадково Є. Бондар (2019) пов'язує неоміфологічну парадигму українського хорового мистецтва з явищами синтезу та нової синкретичності, що виявилися вкрай актуальними для творчості українських композиторів та відповідали концептуальним зрушенням у мистецькій свідомості. На її думку художньо-стильове синтезування як естетична, музично-композиційна та практично-діяльнісна творча концепція, визначила основоположні принципи композиторської, виконавської та слухацької діяльності у сфері хорovої творчості. Зокрема це зумовило принцип міжвидової та міжжанрової взаємодії, породжуючи розмаїття жанрових мікстів у хорovих опусах українських авторів. Звідси — і тенденція до театралізації хорovої творчості (як прояву неоміфологічного мислення за Є. Бондар), яка починаючи з кінця минулого століття визначала жанрово-інноваційні аспекти хорovої музики українських композиторів опусів.

1970-ті роки позначили завершення «епохи великого хору» як репрезентаційної багатоголосої масовості, спрямованої на утвердження ідеалів громадянського колективізму (Уманець, 2003). Масивні хори громадянського звучання поступилися місцем мініатюрам, у яких актуалізувалася тема «внутрішньої людини», її емоційної глибини, екзистенційних сумнівів, тонких психологічних станів. Ці процеси сприяли трансформації ціннісних орієнтирів слухача й виконавця, відкривши шлях до «камерного хорovого ренесансу», в межах якого формується тип музично-художнього мислення, орієнтований на романтичні ідеали — внутрішню духовну концентрацію, інтимність переживання, тонку психологічність музичного образу. Це, у свою чергу, визначило розвиток неоромантичного стильового вектору розвитку музичного

мистецтва та тенденцію ліризації та камернізації хорової творчості як реалізації ідеї складності духовного буття людини модерного та посттоталітарного суспільства (камерні кантати В. Сильвестрова, Г. Гаврилець, В. Бібіка, О. Ківи, І. Гайденка, С. Луньова, О. Козаренка, Ю. Гомельської, Ю. Гайденка).

1980–1990-ті роки — період глибоких історичних зрушень та масштабних суспільно-політичних трансформацій для українського суспільства. Саме в цей час відбувається розпад Радянського Союзу та постає незалежна Українська держава, що супроводжується відмовою від ідеологічних орієнтирів попередньої епохи. Політичні трансформації в Україні у 1980-ті роки та набуття незалежності на початку 1990-х років надало мистецтву принципово нового характеру, відкривши широкі можливості для творчого розвитку та експериментальних пошуків. Водночас хорове мистецтво стикнулося з кризовими явищами: багато колективів втратили традиційну державну підтримку, а хорове виконавство дедалі частіше асоціювалося з офіційно-адміністративною культурою. Попри це, хорові колективи продовжували розвивати культурно-просвітницькі традиції, які набували чітко вираженого національного характеру (Гречуха, 2007).

Одним із ключових чинників оновлення українського академічного хорового мистецтва цього періоду стала культура православ'я та її церковно-співоча традиція. Особлива увага приділялась переосмисленню ролі церковної спадщини у музичній творчості та взаємодії світських і літургійних форм. Відродження релігійності як фундаменту духовного життя суспільства спричинило значний інтерес композиторів до духовно-релігійної тематики, що, у свою чергу, стало потужним стимулом оновлення хорового репертуару. Це оновлення проявилось у своєрідному репертуарному «бумі», який сформував неосакральну стильову парадигму української хорової творчості. У творчому доробку українських композиторів на зламі ХХ–ХХІ століть — Ю. Іщенко, Л. Дичко, Ю. Алжнева, М. Скорика, А. Караманова, М. Шуха, О. Яковчука, О. Козаренка, Г. Гаврилець, В. Степурка та інших — з'явилася велика кількість творів релігійної тематики. Особливо важливим у цьому процесі виявилось відновлення кантів, церковно-літургійних жанрів та хорових концертів у

композиторсько-виконавському обігу, що сприяло оновленню та переосмисленню традиційного хорового мистецтва у сучасному контексті.

Не менш вагомою складовою цього процесу стала конкурсна та фестивальна діяльність, яка з кінця ХХ століття перетворилась на ключовий механізм організації та стимулювання хорової культури в Україні. Зберігаючи стали модель соціокультурного досвіду, притаманну академічній хоровій традиції, конкурси й фестивалі водночас виявляють високу здатність до адаптації та оновлення. Їх сучасні формати вже у ХХІ столітті відображають зміну художніх пріоритетів, розширення репертуарних ліній, інтерес до нових виконавських стратегій. Завдяки цьому конкурсно-фестивальний рух не лише підтримує хорову інфраструктуру, але й активно сприяє динамічному розвитку галузі, забезпечуючи її актуальність у сучасному музичному середовищі. Конкурсно-фестивальна практика постає не лише індикатором, але й каталізатором трансформаційних процесів, які визначають сучасне обличчя українського хорового мистецтва.

Висновки.

1. Узагальнюючи міркування щодо сучасного наукового осмислення українського хорового мистецтва в соціокультурному контексті, можна стверджувати, що воно займає одну з ключових позицій у структурі національної культури, постаючи не лише специфічною формою музичної творчості, а й багатовимірним соціокультурним феноменом.

2. У другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століть хорове мистецтво України на основі певних соціокультурних чинників (таких як: формування/регулювання масової свідомості та культурної ідентичності та утвердження ідеалів громадянського колективізму у післявоєнний період, лібералізація культурної політики у період відлиги, опозиція офіційної та неофіційної мистецької парадигми, трансформація ідеологічних орієнтирів у добу незалежності) формувалося та затверджувалося як цілісне національно-культурне явище, здатне інтегрувати унікальну національно-культурну традицію українського народу з сучасними художніми практиками та естетичними

пошуками.

3. В означений період (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) у хоровому мистецтві виявляється здатність до збереження та переосмислення спадщини, а також до творення національно-культурного символічного простору у естетико-стильових межах неостильової концепції композиторської творчості (неофольклоризм, неоромантизм, нова сакральність, а також тенденція камернізації та ліризації), що забезпечує безперервність культурної традиції та сприяє її оновленню в сучасних умовах.

Перспективи подальших розвідок у даному тематичному напрямку полягають у поглибленому міждисциплінарному аналізі взаємодії стильових трансформацій хорового мистецтва з динамікою соціокультурних процесів другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Зокрема, актуальним є уточнення теоретико-методологічних засад дослідження стильової парадигматики хорового мистецтва в контексті культурологічного знання; вивчення впливу суспільно-історичних, політичних і духовних чинників на формування та еволюцію хорових стилів; аналіз індивідуально-авторських стильових стратегій українських композиторів у співвідношенні з національною традицією та глобалізаційними процесами. Таким чином, подальші наукові розвідки сприятимуть цілісному розумінню хорового мистецтва як відкритої динамічної системи, що функціонує у складному полі соціокультурних взаємозв'язків.

Список використаної літератури і джерел

1. Андрущенко, Т. І., 2022. Культурологія як системоутворююча наука. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 1, сс.3–10. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2022.257422>
2. Бермес, І., 2013. *Український хоровий спів як соціокультурне явище*. Дрогобич: Посвіт.
3. Бондар, Є. М., 2019. *Художньо-стильовий синтез як феномен сучасної хорової творчості*: монографія. Одеса: Астропринт.
4. Гречуха, Н. Г., 2007. *Неоміфологічні тенденції в хоровому мистецтві України 80-90-х років ХХ століття*. Автореф. дис. канд. мистецтвознавства. Київський національний університет культури і мистецтв.
5. Кречко, Н. М., 2017. Характерні ознаки репертуарної політики академічних хорових колективів України в контексті розвитку вітчизняної хорової культури другої половини ХХ століття. *Молодий вчений*, 10(50), сс.284–289.
6. Литвин, О., 2019. Соціокультурний простір: формування та розвиток. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, сс.102–107.
7. Мочернюк, О. І., 2023. *Ідеологічні патерни в українській хоровій творчості*

міжвоєнного періоду: концептні вияви естетики суспільної культури. Дис. д-ра філософії з культурології. Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника.

8. Пучко-Колесник, Ю. В., 2020. Соціокультурна спрямованість діяльності диригента-хормейстера: феномен Олега Семеновича Тимошенка. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 4, сс.127–144. [https://doi.org/10.31318/2414-052x.4\(49\).2020.220858](https://doi.org/10.31318/2414-052x.4(49).2020.220858)

9. Садовенко, С. М., 2019. *Хронотопи аксіосфери української народної художньої культури*: монографія. Київ: НАКККіМ.

10. Садовенко, С. М., 2022. Хорове мистецтво України як багаторівневий соціокультурний феномен в контексті історичного процесу. *Культура і сучасність*, 1, сс.48–55. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262555>

11. Северинова, М., 2002. *Художньо-світоглядні традиції у творчості українських композиторів 80–90-х років ХХ ст.* Автореф. дис. канд. мистецтвознавства. Київський національний університет культури і мистецтв.

12. Сіненко, О. О., 2020. Хорова самодіяльність як соціокультурний феномен. *Вінок митців та мисткинь*, 2(191), сс.108–112. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-2\(191\)-108-112](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-2(191)-108-112)

13. Сіраш, А. В., 2024. *Камерне хорове виконавство в соціокультурному просторі України (друга половина ХХ — початок ХХІ століття)*. Автореф. дис. канд. мистецтвознавства. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.

14. Сjuta, Б., 2006. *Музична творчість 1970–1990 років. Параметри художньої цілісності*. Київ: Грамота.

15. Торба, О. В., 2002. Українська хорова творчість останньої третини ХХ ст. та проблема жанру. *Науковий вісник національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 16, сс.278–296.

16. Уманець, О. В., 2003. *Музична культура України другої половини ХХ століття*: навчальний посібник. Харків: Регіон-інформ.

17. Caudwell, C., 1973. *Illusion and reality: a study of the sources of poetry*. Singapore: World Scientific Publ. Co.

References

1. Andrushchenko, T. I., 2022. Culturology as a system-forming science [Kulturolohiia yak systemoutvoriuiucha nauka]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, 1, pp.3–10. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2022.257422>

2. Bermes, I., 2013. *Ukrainskyi khorovyi spiv yak sotsiokulturne yavyshe* [Ukrainian choral singing as a sociocultural phenomenon]. Drohobych: Posvit.

3. Bondar, Ye. M., 2019. *Khudozhno-stylovyi syntez yak fenomen suchasnoi khorovoi tvorchosti*: monohrafiia [Artistic-stylistic synthesis as a phenomenon of modern choral creativity: a monograph]. Odesa: Astroprint.

4. Hrechukha, N. H., 2007. *Neo-mythological trends in Ukrainian choral art of the 80s-90s of the 20th century*. Ph.D. in Art History. Abstract of Thesis. Kyiv National University of Culture and Arts.

5. Krechko, N. M., 2017. Kharakterni oznaky repertuarnoi polityky akademichnykh khorovykh kolektyviv ukrainy v konteksti rozvytku vitchyznianoï khorovoi kultury druhoï polovyny ХХ stolittia [Characteristic features of the repertoire policy of academic choirs of Ukraine in the context of the development of domestic choral culture in the second half of the 20th century]. *Molodyi vchenyi*, 10(50), pp.284–289.

6. Lytvyn, O., 2019. Sotsiokulturnyi prostir: formuvannia ta rozvytok [Sociocultural space: formation and development]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, pp.102–107.

7. Mocherniuk, O. I., 2023. *Ideological patterns in Ukrainian choral work of the interwar period: conceptual manifestations of the aesthetics of social culture*. Ph.D. in Cultural Studies. Thesis. Vasyl Stefanyk Precarpathian National University.

8. Puchko-Kolesnyk, Yu. V., 2020. Socio-cultural orientation of the conductor-choirmaster's

activity: the phenomenon of Oleg Semenovych Tymoshenko [Sotsiokulturna spriamovanist diialnosti dyryhenta-khormeistera: fenomen Oleha Semenovycha Tymoshenka]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 4, pp.127–144. [https://doi.org/10.31318/2414-052x.4\(49\).2020.220858](https://doi.org/10.31318/2414-052x.4(49).2020.220858)

9. Sadovenko, S. M., 2019. *Khronotopy aksiosfery ukrainskoi narodnoi khudozhnoi kultury: monohrafiia* [Chronotopes of the axiosphere of Ukrainian folk artistic culture: a monograph]. Kyiv: NAKKKiM.

10. Sadovenko, S. M., 2022. Choral art of Ukraine as a multi-level socio-cultural phenomenon in the context of the historical process [Khorove mystetstvo Ukrainy yak bahatorivnevyi sotsiokulturnyi fenomen v konteksti istorychnoho protsesu]. *Kultura i suchasnist*, 1, pp.48–55. <https://doi.org/10.32461/2226-0285.1.2022.262555>

11. Severynova, M., 2002. *Artistic and ideological traditions in the work of Ukrainian composers of the 80s-90s of the 20th century*. Ph.D. in Art History. Abstract of Thesis. Kyiv National University of Culture and Arts.

12. Sinenko, O. O., 2020. Amateur choral activity as a socio-cultural phenomenon [Khorova samodiialnist yak sotsiokulturnyi fenomen]. *Vinok myttsiv ta mystkyn*, 2(191), pp.108–112. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-2\(191\)-108-112](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-2(191)-108-112)

13. Sirash, A. V., 2024. *Chamber choral performance in the socio-cultural space of Ukraine (second half of the 20th - beginning of the 21st century)*. Ph.D. in Art History. Abstract of Thesis. Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music.

14. Siuta, B., 2006. *Muzychna tvorchist 1970–1990 rokiv. Parametry khudozhnoi tsilisnosti* [Musical creativity of the 1970s–1990s. Parameters of artistic integrity]. Kyiv: Hramota.

15. Torba, O. V., 2002. *Ukrainska khorova tvorchist ostannoii tretyny XX st. ta problema zhanru* [Ukrainian choral creativity of the last third of the 20th century and the problem of genre]. *Naukovyi visnyk natsionalnoi muztchnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, 16, pp.278–296.

16. Umanets, O. V., 2003. *Muzychna kultura Ukrainy druhoi polovyny XX stolittia: navchalnyi posibnyk* [Musical culture of Ukraine in the second half of the 20th century: a textbook]. Xarkiv: Rehion-inform.

17. Caudwell, C., 1973. *Illusion and reality: a study of the sources of poetry*. Singapore: World Scientific Publ. Co.

MYKOLA PUCHKO-KOLESNIK

ORCID iD: 0009-0005-1151-5274

*Postgraduate Student at the Department of Theory and History of Culture
at the Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music*

(Kyiv, Ukraine)

puchko-kolesnik@ukr.net

SOCIOCULTURAL FACTORS

IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN CHORAL ART

IN THE SECOND HALF OF THE 20TH – EARLY 21ST CENTURIES

This study examines the sociocultural factors that influenced the development of Ukrainian choral art from the mid-20th century to the early 21st century. Choral art is characterized as a holistic cultural phenomenon, combining artistic, aesthetic, ideological and communicative functions shaped by socio-historical processes. The study focuses on the fact that the sociocultural environment determines the conditions for choral creativity to flourish, as well as its stylistic, genre and value characteristics. The evolution of Ukrainian choral art is examined in relation to significant historical

periods: the post-war era, during which choral performances were incorporated into state cultural policy and served an ideological purpose; the 'Thaw' period, which offered opportunities for the partial liberalisation of artistic processes and the promotion of national tendencies; and the 1960s–1970s, characterized by the intensive renewal of musical language, the development of neo-folklorist and neo-mythological concepts, and the coexistence of traditional and experimental stylistic paradigms. The sociocultural transformations of the late 20th century associated with Ukraine's independence are also examined, as these led to a shift in value orientations, the revival of spiritual and sacred themes, and the intensification of creative exploration in Ukrainian choral art. The important role played by festival and competition practices, as well as the system of professional music education, in the contemporary development of choral culture is also noted. It is evident that the Ukrainian choral art of the second half of the 20th – early 21st centuries emerged as a dynamic stylistic system that responded sensitively to sociocultural changes. Within this system, tradition and innovation interacted within the aesthetic-stylistic framework of a neo-stylistic paradigm of compositional creativity (neo-folklorism, neo-romanticism and new sacrality). This ensured the continuity of cultural heritage and the formation of national identity in the face of global change.

Keywords: *Ukrainian choral culture, Ukrainian choral art, choral performance, national identity, socio-cultural context, socio-cultural factors, neo-style paradigm, neo-folklorism, chamberization, lyricization, genre-style guidelines.*

Стаття отримана 12.11.2025 р.

Стаття прийнята 11.12.2025 р.

Стаття опублікована 12.02.2026 р.